

◆◆◆ KÖZLEMÉNYEK

◆◆◆ MARTÍ TIBOR – MONOSTORI TIBOR – TUSOR PÉTER

PÁZMÁNY PÉTER KIADATLAN

KÖVETI INSTRUKCIÓJA (1632. FEBRUÁR 14.)

Pázmány Péter 1632. évi római követségének forrásai báró Mednyánszky Alajos kiadásának és Fraknói Vilmos kiterjedt kutatásainak, utóbb pedig Hanuy Ferenc nagyszabású forrásközlésének köszönhetően a 19–20. század fordulójára szinte teljeskörűen ismertté váltak.¹ A követség – amellett, hogy az európai politika színpadára kilépő magyar bíboros-érsek politikai pályájának kiemelkedően fontos eseménye volt – szorosan kapcsolódott a Habsburg-uralkodóház (korabeli terminussal: *Ausztriai Ház*² pápasággal kapcsolatos diplomáciai törekvéseihez a harmincéves háború egyik rendkívül

---

¹ *Petri Pázmány ... legatio Romana* (kiad. Mednyánszky Alajos, Pest 1830); FRANKÓI Vilmos, *Pázmány Péter és kora* (Pest 1872) III, 5–45; Uő, *Pázmány Péter* (Magyar Tört. Életrajzok) (Budapest 1886) 237–256; Uő, *Magyarország egyházi és politikai összeköttetései a római Szentszékekkel* (Budapest 1903) III, 305–321; HANUY Ferenc, *Pázmány Péter bíbornok, esztergomi érsek, Magyarország hercegprímása összegyűjtött levelei* (Budapest 1911) II, 235–334. Pázmány római követségének historiográfiájáról, a kiadatlan instrukció jelentőségéről és a korabeli spanyol diplomácia céljairól, valamint Pázmány spanyol kapcsolatairól részletesen: MARTÍ Tibor – MONOSTORI Tibor, *Oliveros gróf-herceg külpolitikai koncepciója és Pázmány Péter 1632. évi római követségének előzményei*, in *Történelmi Szemle* 51 (2009) 2/275. A téma legújabb összegzése: BECKER, Rotraud, *Der Skandal um den Rombesuch Kardinal Pázmáys im Spiegel der Nuntiaturberichte des Jahres 1632*, in *Quellen und Forschungen aus italienischen Archiven und Bibliotheken* (QFIAB) 92 (2012) 381–429.

² A fogalomról: MONOSTORI Tibor, *A Magyar Királyság helye az Ausztriai Ház országai között az európai spanyol hegemóniakorában (1558–1648)*, in *Századok* 143 (2009) 5/1023–1062; MARTÍNEZ MILLÁN, José–JIMÉNEZ, Esther, *La Casa de Austria: Una justificación político-religiosa (Siglos XVI–XVIII)*, in *La Dinastía de los Austria. Las relaciones entre la Monarquía Católica y el Imperio* (Colección “La Corte en Europa” Temas) (coord. José Martínez Millán–Rubén González Cuerva; Editorial Polifemo, Madrid 2011) I, 9–58.

kiélezett szakaszában.³ II. Gusztáv Adolf svéd király 1632. év eleji, megálíthatatlannak tűnő előretörése a Szent Római Birodalom területén általános riadalmat keltett a madridi és a bécsi udvarokban. Az ekkor már Richelieu által irányított francia diplomácia ugyanakkor jó érzékkel használta ki a Barberini-befolyás alatt álló pápaság félelmeit, akire nyomasztóan hatott az Itália területének meghatározó részén érvényesülő spanyol fennhatóság. VIII. Orbán pápa minden erejével a „spanyolpárti” bíborosok (*fazione Spagnuola*) ellehetetlenítésére törekedett; politikájának általános jellemzője volt a pápai abszolutizmus erősítése a bíborosi kollégium rovására, melynek tagjai között eleve élesen megmutakoztak az európai hatalmi érdekeknek megfelelően kialakult politikai törésvonalak és ezzel együtt a pápa politikájának erőteljes befolyásolási szándéka.⁴

A spanyol és az osztrák Habsburgok uralma alatt álló területekről érkező bíborosok gyakorlatilag egyszerre, összehangolt módon akartak óriási nyomást gyakorolni a pápaságra. A cél természetesen az egyre leplezetlenebbül francia orientációjú pápai politika megváltoztatása, a francia király svéd szövetségstől való eltántorítása és egy, az európai protestáns hatalmak, elsődlegesen is II. Gusztáv Adolf ellenében létrehozandó liga létrehozása volt, aminek alapját a Habsburg-testvérágak szövetsége képezte volna – ehhez kívánták megnyerni a pápa támogatását.⁵ Mivel a Barberini-pápa egészen más politikát követett, ezért 1632 tavaszán Madrid és Bécs egy, már hosszabb ideje előkészített közös „akció” keretében nyíltan tiltakozott VIII. Orbán pápának az európai politikával kapcsó-

³ TUSOR Péter, *A barokk pápaság (1600–1700)* (Gondolat, Budapest 2004) különösen 29–76; Uő: *Pázmány bíboros olasz rejtjelkulcsa: C.H. Motmann „residente d’Ungheria”. A római magyar agenzia történetéhez*, in *Hadtörténelmi Közlemények* 116 (2003) 2/535–581.

⁴ LUTZ, Georg, *Roma e il mondo germanico nel periodo della guerra dei Trent’Anni*, in *La corte di Roma tra cinque e seicento. „Teatro” della politica europea* (a cura di Gianvittorio Signorotto, Maria Antonietta Visceglia; Bulzoni, Roma 1998) 425–460.

⁵ VISCEGLIA, M. A., „Congiurarono nella degradazione del papa per via di un concilio”: *La protesta del Cardinale Gaspare Borgia contro la politica papale nella Guerra dei Trent’Anni*, in *Roma moderna e contemporanea* 11 (2003) 167–193, 177–180. Alapvető a témához, különösen a Katolikus Liga létrehozása érdekében folytatott tárgyalásokhoz: GÜNTER, Heinrich, *Die Habsburger-Liga 1625–1635. Briefe und Akten aus dem General-Archiv zu Simancas* (Berlin 1908).

⁶ ALDEA VAQUERO, Quintín, *La neutralidad de Urbano VIII en los años decisivos de la Guerra de los Treinta Años (1628–1632)*, in *Hispania Sacra* 21 (1968) 155–178.

⁷ GIORDANO, Silvano (kiad.), *Istruzioni di Filippo III ai suoi ambasciatori a Roma 1598–1621* (Pubblicazioni degli Archivi di Stato Fonti XLV) (Ministerio per i beni e le attività culturali, Dipartimento per i beni archivistici e librari, Direzione Generale per gli archivi, 2006) LXVIII–LXX.

⁸ Részletesen: VISCEGLIA; BÜCHEL, Daniel – KARSTEN, Arne, *Die „Borgia-Krise” des Jahres 1632: Rom, das Reichslehen Piombino und Europa*, in *Zeitschrift für Historische Forschung* 30 (2003) 389–411.

latban színlelt semlegessége⁶ ellen: ennek első állomásaként 1632. március 8-án került sor Gaspar Borja y Velasco bíborosnak⁷ (1580–1645) nagy vihart kavart tiltakozására.⁸ A korabeli spanyol diplomácia egyik legjelentősebb alakjának már III. Fülöp (1598–1621) római diplomatájaként is fontos szerepe volt;⁹ a Pázmány-nal levelezés útján érintkező¹⁰ spanyol főpap a „spanyolpárti” bíborosok pártjának (*fazione*) legtekintélyesebb tagja és egyik informális vezetője volt Rómában.

A bécsi Habsburg-ág voltaképp a spanyol uralkodó, IV. Fülöp és nagyhatalmú államminiszterének, Olivares gróf-herceg kérésének (is) eleget téve bízta meg Pázmány Péter bíborost és esztergomi érseket, hogy formailag és természetesen ténylegesen is a császár követeként eljárva, ugyanakkor az Ausztriai Ház két ágának legfontosabb közös európai politikai érdekeit képviselve bírja jobb belátásra VIII. Orbán pápát. Fontos kiemelni, hogy Pázmány 1632. évi római útjának terve – a Fraknoi Vilmos művei óta a történetírás által vélelmezettnél – már jóval előbb felmerült.¹¹ A spanyol diplomáciai törekvés kezdete, ami kifejezetten annak elérésére irányult Bécsben, hogy Pázmány Rómában diplomáciai küldetést teljesítsen, gyakorlatilag egybeesett Pázmány bíborossá kreálásának időpontjával,¹² de ha tekintetbe vesszük azokat a Bécsből írt spanyol követjelentéseket, amelyek hangsúlyozzák az esztergomi érsek II. Ferdinánd császár általi megbecsültségét,¹³ akkor ennek időpontját még korábbra tehetjük.¹⁴ A követjelentések egyike Dietrichstein mellett Pázmányt említi meg, mint olyan személyt, akiről a Titkos Tanács elnöke, Eggenberg herceg is úgy informálta a spanyol követet, mint rendkívüli képességű, megbecsült és pozitív megítélésű főpapról.¹⁵ Nem túlzás tehát a spanyol

⁹ GIORDANO, Silvano, *Gaspar Borja y Velasco Rappresentante di Filippo III a Roma*, in *Roma moderna e contemporanea* 15 (2007) 1-3/157–185.

¹⁰ Borja bíboros Pázmány Péterhez, Róma, 1632. szept. 11. (Primási Levéltár, Esztergom; Archivum Ecclesiasticum Vetus 169, 4r–v.); Róma, 1632. nov. 6. (PL AEV 169, fol. 17 r–v).

¹¹ MONOSTORI Tibor, *Adatok a spanyol–magyar kapcsolatok történetéhez. A spanyol király és a német-római császár közötti szövetség terve, 1624-1637*, in *Kút* 7 (2008) 1/55–57.

¹² ALDEA VAQUERO, Quintín, *España y Europa en el siglo XVII. Correspondencia de Saavedra Fajardo. Tomo I. 1631-1633* (Madrid 1986) Apéndice 7 (356).

¹³ Antonio Ataíde, Castro gróf levele IV. Fülöp spanyol királyhoz, Bécs, 1629. aug. 29. Archivo General de Simancas, Estado, Legajo 2510, fol. 81r. MARTÍ Tibor, *Datos sobre las relaciones entre la nobleza hispana y los estados húngaros en la época de la Guerra de los Treinta Años*, in „Nobleza hispana, nobleza cristiana: la Orden de San Juan”. *Actas del congreso internacional Alcázar de San Juan, 1–4 de octubre de 2008* (coord. por Manuel Rivero Rodríguez; Editorial Polifemo, Madrid 2009) 500.

¹⁴ MARTÍ Tibor, *Pázmány diplomáciai hatása (A spanyol kapcsolat)*, in *Jubileumi emlékkönyv Pázmány Péter egyetemalapításának 375. évfordulója tiszteletére* (szerk. Maczák Ibolya; PPKE, Budapest 2010) 197–207.

¹⁵ Antonio Ataíde, Castro gróf Bécsben, 1629. okt. 24-én kelt jelentése: AGS, Estado, Legajo 2510, fol. 86. (Válasza IV. Fülöp spanyol király 1629. szept. 17-én kelt levelére, melynek kiadása: GÜNTER 235–236.) Idézi: MARTÍ – MONOSTORI 288.

források alapján az a megállapítás, hogy a Habsburg Monarchia bíborosai közül egy esetleges római diplomáciai küldetésre alkalmas személyként leginkább Pázmány jött számításba a spanyol államminiszter, Olivares gróf-herceg számára. A fiatal prágai érsek, Harrach bíboros (1598–1667) római útját is támogatta a spanyol diplomácián keresztül, azonban a nagyobb horderejű, jelentős diplomáciai feladat teljesítésére Pázmány volt kiszemelve.¹⁶ Nyilván nem véletlen, hogy már 1629-től kezdődően szerepel a bécsi spanyol követek instrukcióiban, hogy szorgalmazzák Pázmány római útját a császári udvarban: António Ataíde, Castro gróf, majd őt követően a genovai Tursi herceg instrukciójában is szerepel az erre vonatkozó utasítás.¹⁷ Később, Pázmány 1632. évi útját követően felmerült állandó római követségének terve is a spanyol Államtanácsban.¹⁸

Pázmánynak a Borja bíboros tiltakozását követő rendkívül feszült helyzetben, a fentiekben vázolt európai politikai-hatalmi konstellációban kellett teljesítenie megbízatását. Feladatai az uralkodó, II. Ferdinánd által és nevében kiállított megbízólevelében, vagyis követi instrukciójában írásban is meg voltak határozva.¹⁹ A római út lefolyása, történései és eredményei a szakirodalom által főbb vonásaiban már feldolgozottak tekinthetők. Egészen a legutóbbi időkig azonban figyelmen kívül maradt az a – Pázmány római követségének történeti megítélése szempontjából – egyáltalán nem elhanyagolható tény, hogy Pázmány útja részben a spanyol Habsburg-ág kérésére és diplomáciai erőfeszítéseinek köszönhetően valósult meg, és ennek megfelelően alapvető jelentősége van annak, hogy a spanyol világbirodalom európai politikai céljainak és várakozásainak mennyiben felelt meg Pázmány római útjának célja és eredménye.²⁰

A Béccsel való szoros szövetség a spanyol monarchiát irányító Olivares számára mindig is különleges jelentőséggel bírt; a közös európai fellépés szük-

¹⁶ CATALANO, Alessandro, *La boemia e la riconquista delle coscienze : Ernst Adalbert von Harrach e la controriforma in Europa Centrale (1620-1667)* (Roma 2006) 207–215.

¹⁷ Az 1630. február 1-jén Tursi hercegének szóló követutastításban IV. Fülöp kifejezetten és egyértelműen arra utasította Tursit, hogy az esztergomi bíboros-érsek és Harrach bíboros mielőbbi Rómába küldését érje el a császárnál. Vö. ALDEA 1986, 356.

¹⁸ TUSOR Péter, *Pázmány állandó római követségének terve (1632-1634)*, in *Pázmány Péter és kora* (PPKE BTK, Piliscsaba 2001) 151–175.

¹⁹ MARTÍ – MONOSTORI 276–277.

²⁰ Részletesen: MARTÍ – MONOSTORI 289–291.

²¹ CHALINE, Olivier, *La bataille de la Montagne Blanche (8 novembre 1620). Un mystique chez les guerriers* (Paris 2000).

²² A spanyol kérés visszautasítása mellett érvelt Pázmány is, akinek az itáliai háborúban való császári szerepvállalást ellenző álláspontja a kérdésben akkor még teljesen egybeesett a pápaság politikájával, mely aggodalommal szemlélte az itáliai területeken egyre fokozódó Habsburg térnyerést. TUSOR

sége sokszor megnyilvánult, akár csak ha pl. a fehérhegyi csatában résztvevő spanyol haderőre²¹ gondolunk, vagy az észak-itáliai (mantovai) háborúk idején kért császári segítségre.²² A spanyol külpolitikai célok között ugyanakkor vitathatatlanul a legfontosabb törekvés a hollandok térdrekenyszerítése volt. Természetesen nagyon fontos a II. Gusztáv Adolf elleni fellépés vagy a francia orientációjú pápaságra való ráhatás, de a harmincéves háború központi, németországi hadszíntere spanyol nézőpontból részben regionális, bár mindinkább erősödő jelentőségű konfliktus volt, részben pedig az igazi, a kontinens történetére elsőrendűen ható korabeli ellentét, a szövetséges rendszerekben strukturálódó, globális spanyol-holland, katolikus-protestáns politikai-gazdasági „megaháború” mellékhadszíntere, következésképp Olivares számára minden közép-európai és osztrák manővere végsősoron az ebben a globális harcban való helytállást és felülkerekedést szolgálta.

A két Habsburg-ág közötti szövetség egy, az Olivares gróf-herceg által mindenáron előmozdítani kívánt Liga szerződéstervezetében öltött testet. Az Ausztriai Ház két ágának szövetségén alapuló Liga véglegesen csak néhány évvel később, 1634-ben jött létre, azonban a bécsi spanyol diplomaták, elsősorban a németalföldi származású Jacques Bruneau erőfeszítéseinek²³ köszönhetően II. Ferdinánd éppen 1632. február 14-én írta alá a szerződésnek azt a változatát, amelynek egy példányát Pázmány Péter magával vitte a pápának. Alapvető fontosságú, hogy ezt a szerződéstervezetet Madridban nem hagyták jóvá, tekintettel arra, hogy a benne foglaltak ellentétben álltak az egyik legalapvetőbb spanyol külpolitikai érdekekkel, nevezetesen a hollandok elleni egységes fellépést célzó koalíció tervével: a császár által Bécsben aláírt szerződés ugyanis azt tartalmazta, hogy a Ligában résztvevők nem köthetnek új szövetséget a hollandokkal, és nem nyújthatnak számukra új és az addigiaknál nagyobb támoga-

Péter, *Purpura Pannonica. Az esztergomi „bíborosi szék” kialakulásának előzményei a 17. században* (Collectanea Vaticana Hungariae, classis I, vol. 3) (Budapest-Róma 2005) 93 skk.

²³ Részletesen: GÜNTER, *passim*. Jacques Bruneau, a császári udvarban működő (spanyol) rezidens határozott utasítást kapott Izabella Klára Eugénia infánsnőtől (1566–1633), Spanyol-Németalföld társ-kormányzójától, melynek értelmében a császárt nyílt hollandellenes állásfoglalásra kellett készítenie. A kormányzó 1628. május 31-én kelt levelének kivonata a spanyol Államtanács (Consejo de Estado) iratai között: AGS, Estado, Francia, leg. K 1442, nr. 63.: „Que embio a Alemania a Jaques Bruneau para que ayudase al Marques de Aytona para que el Emperador y liga cattolica rompiesen con olandeses” ... „Aduierte lo que importa atender así en dieta publica se tratase del bando y rompimiento contra olandeses”. Valószínűsíthetően ugyancsak J. Bruneau kézírásával készülhetett az a spanyol nyelvű feljegyzés, amely pontokba szedve ismerteti a VIII. Orbán pápa által Pázmánynak adott válaszokat: „28 Maii Anno 1632 – Copia responsi Summi Pontif. ad legationis D. Card. Pazmani”, ÖStA, HHStA, Rom, Korrespondenz 53, Konv. “Q”, fol. 1-4v. A forrás kiadva: MARTÍ Tibor, *Los antecedentes del viaje a Roma del Cardenal Péter Pázmány en 1632*, in *La Dinastía de los Austria...* I, 180.

tást. Ez a kitétel lehetővé tette volna a Liga résztvevői számára, hogy korábbi szövetségeiket vagy a Hollandiával szembeni semlegességüket megtarthassák, sőt az addig a hollandoknak nyújtott támogatás is elvben fennmaradhatott – ez pedig a spanyol monarchia számára elfogadhatatlan volt. Az ily módon megkötött Liga híre és szövege csak akkor jutott Madridba, amikor Pázmány Péter már Rómában tartózkodott; joggal adódik tehát a következtetés, miszerint spanyol nézőpontból – tekintettel a Liga szerződéstervezetének kifogásolt voltára – Pázmány római útja semmiképpen sem lehetett sikeres.

Ennek fényében válik érthetővé, hogy rendkívüli jelentősége volt a követéséget megelőzően az uralkodótól kapott, az új Ligával kapcsolatos speciális instrukció tartalmának. Különösen annak a fogalmazványként fennmaradt utolsó változatnak, amelyet Pázmány indulásának napján, 1632. február 14-én kelteztek, tehát ugyanazon a napon, amikor a Jacques Bruneau bécsi spanyol ügyvivő által tető alá hozott ligaszerződést is aláírta az uralkodó! Pázmány küldetésének lényegét Fraknói Vilmos lényegretörően összefoglalta: „a pápa ... vonja el XIII. Lajost a svéd szövetségtől és segítsezeze jelentékenyebb összegekkkel a császári házat. Végre karolja föl a kat. hatalmak szövetkezésének eszméjét; álljon élére azon véd- és dacszövetségnek, mely II. Ferinánd s IV. Fülöp spanyol király között létrejött, és hívja a többi kat. uralkodókat, hogy ahhoz csatlakozzanak.”²⁴ Ennek megfelelően az utasítás alább közölt fogalmazványában is kiemelt hangsúlyt kap, hogy rendkívüli követként elsődleges feladata a pápa megnyerése a Szent Római Birodalom védelme érdekében, melyet a Habsburg-uralkodóház két testvérágának közös fellépése és szoros szövetsége határoz meg. Ahogy azt a spanyol király egyező értelmű levelében is kinyilvánította, a szövetségi rendszer biztosítékaként a pápa jóváhagyását és támogatását kell kérnie. A testvérágak közti szövetség részletesen kifejtett feltételei és körülményei a Pázmánynak átadott, a szövetségi megállapodást tartalmazó diploma szövegében szerepelnek. Pázmánynak – utasítása értelmében – el kell érnie, hogy a pápa a császár és a spanyol király között létrejövő szövetség élére álljon, és azt is, hogy Öszentsége intézzen felhívást az összes keresztény fejedelemhez, melyben az Ausztriai Ház szövetségéhez való csatlakozásra szólítja fel őket, egyúttal pedig határozottan vonja el őket valamennyi, az Ausztriai Házzal szemben működő erőttől. A szövetséget létrehozó diploma

²⁴ FRANKL [FRAKNÓI] Vilmos, *Pázmány Péter diplomáciai küldetése Rómába (1632)*, in *Új Magyar Sion* 2 (1871) 721–736, 801–813, 881–895; 728.

²⁵ *Instructio Specialis ... quid Rmam Pat. Vestram cum S. S. in negotio certae confoederationis agere et pertractare velimus. Fraknói annyit közöl, hogy „eredeti fogalmazata a bécsi cs. titkos levéltárban” található. FRAKNÓI 1871, 728, 2. jegyzet.*

másolatát – melyet a pápa mellett a spanyol király is megkap – adja át Őszentségének. Az ügy jelentőségének bővebb és ékes szavakkal történő kifejtését és Őszentsége számára való magyarázatát az utasítás Pázmány Péterre bízta, akinek bölcsessége és felkészültsége az uralkodói szándékot a maga teljességében fogja megjeleníteni és képviselni Őszentsége előtt.

A forrás a bécsi „Házi-, Udvari és Állami Levéltár” spanyol (!) diplomáciai vonatkozású iratokat magában foglaló sorozatában maradt fenn (*Spanien, Diplomatiscche Korrespondenz*). Jelen közleményben ennek a követutasításnak a mindezidáig kiadatlan szövegét adjuk közre, melynek létezéséről a kutatás eddig csak Fraknói Vilmos jelzet nélküli hivatkozása²⁵ alapján tudhatott.

A forrást Monostori Tibor találta meg bécsi levéltári kutatásai során, átírását Tusor Péter végezte el; a bevezető Martí Tibor munkája.²⁶

Pázmány Péter követi instrukciója

Bécs, 1632. február 14.

ÖStA, HHStA Staatenabteilungen,

Spanien, Diplomatiscche Korrespondenz, Kart. 22., Map. 422., fol. 1–4.

Ferdinandus [etc.]

Instructio specialis pro (titulus) Cardinali Pasmanny nostro ad Summum Pontificem Legato Extraordinario, quid Reverendissimam Paternitatem Suam cum Sua Sanctitate in negocio certae confoederationis agere ac pertractare velimus.

Reverendissimae Suae Paternitati, dicto Legato nostro Extraordinario una cum hac instructione nostra exemplum transmittimus foederis ad defensionem Sacri Romani Imperii et Confoederatorum concepti, eamque adeo inter Nos et Serenissimum Hispaniarum Regem Catholicam, nepotem et affinem nostrum charissimum instituti. Ex eius littera et sensu cum didicerit, diligenterque perpenderit ac consideraret in primis in quem finem, tum quibus de causis et in quas condiciones dictum foedus conceptum sit, tum ea, qua decet, reverentia, ac ubi tempus quam oportunitissimum advertent petita, de hoc toto negocio Suam

²⁶ A hivatkozott spanyolországi és bécsi levéltári források feltárását a Klebelsberg Kunó ösztöndíj (2008), az Osztrák–Magyar Akció Alapítvány Ernst Mach ösztöndíja (2009) és a Stipendienstiftung der Republik Österreich ösztöndíja (2010) tették lehetővé. A követutasítás *Reichskanzleion* készült, itt közlésre kerülő fogalmazványának paleográfiai vizsgálata az OTKA NN 82307 sz. projektje keretében történt.

Sanctitatem quam accuratissime docebit, communicato cum Eadem ipso exemplo foederis, causasque et rationes eiusdem explicando, finem eiusdem nullum alium ipse dicet, [fol. 1v] quam unionem ac arctioremque quandam devinctionem inter Se et omnium Christianorum orbis Principum sub pactis aequissimis ad pacem, quid [!] statim in fronte ac capita ipsiusmet foederis exprimitur, Sacri Romani Imperii eorumque, qui nomen huic foederi dari voluerint, contra vim, fraudem et iniuriam, cuiuscunque tuitionem, conservationem et restaurationem eam, quam iura et leges omnes non modo non prohibeant, sed iubeant ac praecipiant.

Valere iure communi non tantum contra externorum, qui foedus hoc recipere noluerint, insolentem vim ac dolos, sed ad eorum quoque, qui eodem continentur, cupiditates et desideria intra iusti et aequi terminos continenda, et forte nullam aliam commodiorem vel firmiorem diffidentiae aemulationem, quam aliqui contra Augustissimam Domum nostram Austriacam concepisse videntur.

Nullius hic imbecillitatem aut virium parvitatem sperni, invitari autem, omnibusque et singulis pro copiis, quas quisque pro fortunarum suarum modo consulerit, a Nobis et dicto Serenissimo Hispaniarum Rege Catholico copias duplo maiores, si eorum aliquo in suis ditionibus vim aut iniuriam pati contigerit, offerri. [fol. 2r]

Conclusum hoc foedus inter Nos et dictum Serenissimum Regem Catholicum ex occasione praesentium necessitat[uum] et motuum, quibus concutitur Imperium, iuraque et antiquae constitutiones illius una cum religione impetuntur ad eam, quam iniquitas contra Nos in adversariis eiusdem Imperii conciliavit conpirationem dissolvendam. Et cum nemine Nos fugiat, ad dictum Suam Sanctitatem tanquam Pastorem Universalem omnium quoque visibilis Ecclesiae in terris gremio continentur, huiusmodi Christianae Unionis conciliandae, fovendae ac confirmandae primam ac praecipuam curam pertinere, ita a Nobis et dicto Rege Catholico in ipso opere contrahendi huius foederis singularem respectum ad Suam Sanctitatem habitum fuisse, ac idcirco cum caeteri quidem Reges, Principes ac Status ad illud sine discrimine invitentur omnes, ibidem Suae Sanctitatis nullam mentionem fieri, id vero ea unica consideratione factum esse, quod eandam Suam Sanctitatem non socium magis, quam authorem huius foederis vocare voluimus. Si cuius alterius Regni, Status vel Reipublicae Sua Sanctitas curam suscipere pium ac se dignum putet, in conservationem Sacri Romani Imperii peculiari quodam studio incumbere debere, cuius compages diu intus [?] constituta, et iam ab antiquissimis temporibus per prophetarum [fol. 2v] vaticinia multipliciter pronunciata, ac deinde singulari interveniente Summorum Ecclesiae Pontificum antecessorum Suae Sanctitatis sollicitudine et prudentia ab Oriente in Occidentem translata ac per tot annos feliciter propagata sit, cuius Imperii Summi Principes sin-

gulari veneratione Sanctam Sedem Apostolicam eiusque Pontifices semper persecuti sunt, quique ab eadem Sede eiusdemque Pontificibus multo honore vicissim cumulati fuerint, nec intermiserint id ipsum omni officiorum et beneficiorum genere erga eosdem recognoscere. Eiusdem intendendae curae nunc intendendae curae nunc summum tempus et necessitatem advenisse, quando illius tam antiquae tamque excellentis Monarchiae dissolvendae ac conquassandae, quam suae Sanctitatis et Catholicae Religionis iuratis hostibus praesentissimum periculum imminet, prout et iis, quae alias Eidem explicanda curaveramus, intelligere abunde potuerit.

His ita peroratis ac expositis, prout ipsa Reverendissima Paternitas Sua, dictus Legatus noster Extraordinarius pro sua prudentia et peritia omnia uberius ac quam efficacissime repraesentare norit, deinde a Sua Sanctitate petat, ut ipsa non modo per se ad hoc foedus accedere, et de nominis sui auctoritate vim maiorem et robur, alios quoque Christianos Reges, Principes ac Communitates, eos [?], qui Sanctae Sedis Apostolicae auctoritatem reverentur, adhortari velit. In via iam esse diversos commissarios nostros, quibus cum iisdem de hac re tractandi negotium dederimus; sperandum [fol. 3r] omnino ac vel minime dubitandum, si iidem illi Reges et Principes ac Status intellexerint huiusmodi coniunctionem a Sua Sanctitate non modo non improbari, sed commendari, atque adeo eademmet in coronam eius uniri, quin ipsi quoque cupide ad eam advolaturi, Remque Christianam hisce tam periculosis temporibus unanimi consensu et communibus opibus multum firmamenti allaturi sint. Haec omnia ubi secundis auribus atque propensa voluntate accipi intellexerit, tum Reverendissimae Paternitatis Suae, saepememorati Legati nostri Extraordinarii curae et prudentiae dexteritatieque committimus, ut cum eadem Sanctitate Sua de auxiliorum huc conferendorum modo [?] ex praescripto dicti foederis pro tempore usque ad ulteriorem resolutionem nostram tractet, facietque, ne per hanc tractationem altera de submittendo subsidio bellico ad praesentes necessitates postulatio nostra impediatur, ac simul curabit, ut de intentione Suae Sanctitatis quam primum certiores fiamus. Atque in his omnibus rebus dextere proponendis, tractandis et urgendis dicta Reverendissima Paternitas Sua habet, ubi fidem, prudentiam et industriam suam exerceat, a quibus successum negotii quam optimum ac celerrimum, prout temporum ratio postulat, Nobis pollicemur.

Qui eidem gratiae nostrae Caesareae et benevolentiae affectum perquam benigne offerimus. Viennae, 14 Februrarii, anno 1632.

[fol. 4v] [m.a.]

14. Febr. 1632. Instructio specialis pro Cardinale Pazmanny, quid ratione novi foederis cum Rege Hispaniarum iam initi apud Suam Sanctitatem negociari debeat.